

Veću interdisciplinarnih studija UU

Senatu UU

Izveštaj Komisije za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidata Maje Davidovac

Modni dispozitiv: od biopolitike do novih medija

Komisija za ocenu i odbranu doktorske disertacije kandidata Maje Davidovac, u sastavu:

dr Mirjana Nikolić, redovni profesor FDU

dr Nikola Šuica, redovni profesor FLU

dr Danijela Velimirović, vanredni profesor Filozofskog fakulteta UU

dr Marija Tavčar, docent Fakulteta savremenih umetnosti

dr Aleksandar S. Janković, vanredni profesor FDU i mentor

Na sastanku održanom 28. juna 2024 komisija je predložila i tom prilikom usvojila izveštaj kojim se pozitivno ocenjuje doktorska disertacija.

Izveštaj Komisije sadrži: uvodno obrazloženje, biografske podatke kandidata, analizu, kritički uvid i ocenu rezultata doktorske disertacije, te zaključak Komisije.

BIOGRAFIJA

Od 2013. na Interdisciplinarnim doktorskim studijama na katedri za Teoriju umetnosti i medija na Univerzitetu umetnosti u Beogradu.

Diplomirala na FPU 1993. godine u klasi prof. Milanke Berberović, odsek kostim.

Radno iskustvo

Od 1992. do danas radi kao modni dizajner i filmski i pozorisni kostimograf. Autor je preko 60 modnih kolekcija i 19 kostimografija. Modne kolekcije: *Mini u teatru*, *Zlatna groznica*, *Ultra violet*, *Neopaganke*, *Hilandar/ Katomadon*, *Peti elementa* i dr. Kostimografije: *Kaži zašto me ostavi*, *Zlatno runo*, *Mala trilogija smrti*, *opera Norma*, *Troje*, *Ljubav itd*, *Disharmonija*, *Tvrđava*, *Rekvijem*, *mjuzikl Rebecca*, *Gospodar Puntila i njegov hlapec Mati* i dr.

Od 2015. status slobodnog umetnika iz oblasti likovnih primenjenih umetnosti i dizajna struke: kostimograf i modni dizajner.

Od 2001. do 2015. zaposlena u modnoj kući Nicolas kao modni dizajner i umetnički direktor ženske konfekcije.

Od 1996. do 2001. radi kao modni dizajner ženske i muške tekstilne i kožne konfekcije i galanterije u modnoj kući Mona.

Tokom 1994. i 1995. zaposlena na FPU – projekat za posebno nadarene kostimografe (naučno-istraživački rad *Odevanje Srba u 16. i 17. veku*).

Izložbe

Izlagala je na preko 40 autorskih i kolektivnih modnih revija u zemlji i inostranstvu, na preko 30 kolektivnih umetničkih izložbi i 10 sajмова mode u zemlji i inostranstvu.

Nagrade

Dobitnik je 20 domaćih i međunarodnih nagrada iz oblasti kostimografije i modnog dizajna.

- *Bazar Art* nagrada za najuspešnijiu modnu reviju, Beogradski Fashion Week, 2009.
- *Modni Oskar* za najbolju kolekciju, 12. Jacobs Fashion Selection, 2008.
- Nagrada za najbolju kolekciju, Rimmel Fashion Week, 2007. Ili Fashion Selection
- Bronzana plaketa, Međunarodno trijenale pozorišne scenografije i kostima na Sterijinom pozorju za predstavu Zlatno runo 2001.
- Plaketa ULUPUDSa Sterijinom pozorju 2001.
- Nagrada za najbolju žensku kolekciju na modnoj manifestaciji Boje noći u Banja Luci 2000.
- Nagrada za najuspešnijeg modnog kreatora na modnoj manifestaciji Boje noći u Banja Luci 2000.
- Zlatna plaketa *Biljana*, Sajam mode u Skoplju Modest, 2000.
- Godišnja plaketa ULUPUDSa za stvaralačke rezultate u 1998.
- Nagrada Privredne komore grada Beograda za najbolji dizajn u 1998.
- Diploma za najbolji dizajn, Izložba tekstila i odevnih predmeta *TISO 98*
- Prsten *Zlatni paun*, Međunarodni sajam odevanja i sajam kože i obuće u Beogradu, 1998.
- *Zlatna košuta*, Međunarodni sajam odevanja i sajam kože i obuće u Beogradu, 1997.
- *Srebrna košuta*, Međunarodni sajam odevanja i sajam kože i obuće u Beogradu, 1997.
- Prsten *Zlatni paun*, Međunarodni sajam odevanja i sajam kože i obuće u Beogradu, 1997.
- Plaketa Muzeja primenjenih umetnosti, Oktobarski salon, 1996.
- Plaketa ULUPUDSa, Oktobarski salon, 1996.
- Plaketa ULUPUDSa, Međunarodni sajam kože i obuće u Beogradu, 1996.
- *Zlatna košuta*, Međunarodni sajam sajam kože i obuće u Beogradu, 1996.
- Nagrada za najbolji kostim na VII Jugoslovenskom filmskom festivalu u Herceg Novom za film *Kaži zašto me ostavi* 1993.

Objavljeni radovi

Nedeljković Davidovac, Maja, "Difuzija modnih trendova u modnom sistemu", *Časopis Tekstilna industrija*, br. 1 (2016) Beograd, SITS, str. 15-20.

Nedeljković Davidovac, Maja, "Reprezentacija ženskog tela u avangardnom filmu – Na tragu tela 21. veka", *Zbornik radova FDU*, br. 29 (2016) Beograd, 257-271.

Publikacije:

Tekst kataloga izložbe *Jovanka Broz u boji*, JMU Radio-televizija Srbije, Beograd, 2021. Tekst kataloga modne revije *Jovanka u boji*, Modni studio Click, Beograd, 2022.

Analiza doktorske disertacije

Kandidatkinja, je napisala obimnu disertaciju od preko 300, strana (gotovo 95 000 reči) uključujući bibliografiju (preko 170 jedinica, plus opširna webografija, i vizuelni primeri). Disertacija **Modni dispozitiv: od biopolitike do novih medija** je strukturisana u pet delova (uljučujući fotografije i video prezentacije), i to pored Uvoda i Zaključka. Disertacija sadrži 320 strana iscrpne analize modnog dispozitiva i sveobjašnjavajući i samopotkrepljujući deo sa fotografijama, shemama i ilustracijama. Kako sama kandidatkinja tvrdi u apstraktu **Modni dispozitiv od biopolitike do novih medija** je kritička studija modnog dispozitiva kao mehanizma moći mode koji oblikuje, konstruiše, disciplinuje, nadzire i proizvodi modna tela, kontroliše i upravlja ponašanjem, gestovima, diskursima, mislima i željama modnih subjekata i reguliše sam život u društvima discipline, kontrole i nadzora od 18. veka do danas. Ona tvrdi da se modni dispozitiv analizira kao odevni mehanizma mikro/bio/moći mode od discipline, biopolitike do odeće kao novog medija, te kao mehanizma postkolonijalizma, u studijama slučaja kao što su veo i korset u različitim, kako tradicionalnim tako i novomedijskim modnim i umetničkim izvođenjima. Savremeni modni dispozitiv je skup diskurzivnih i nediskurzivnih elemenata – odevnih praksi, modnog diskursa, modnog sistema i novih medija i tehnologija čija je strategijska funkcija da odgovori na hitne potrebe modne industrije i potrošačkog društva u određenoj modnoj sezoni i osigura moć mode. Rad prati evoluciju modnog dispozitiva kao mehanizma moći mode koji zahvaljujući novim tehnologijama postaje sve efikasniji i ekonomičniji, sve zabavniji i neophodniji, a potencijalno i sve opasniji, jer odeća u društvu nadzora, gde je bezbednost iznad zakona, slobode i ljudskih prava, postaje pametna odeća – još jedan novi medij koji ima sva svojstva nadzorno-medicinskog uređaja. Osim toga dizajn se razvija u pravcu biodizajniranja odeće kao živog organizma i digitalnog dizajna koji oblikuje, programira i proizvodi virtuelnu odeću. Modna odeća postaje multimedija koja sjedinjuje dizajn, zabavu, komunikaciju, nauku i briše granice između čoveka i mašine, realnog i virtuelnog, umetnosti i biopolitike, modnog dizajna i novih medija, dizajnera i naučnika/programera, funkcije i estetike, svakodnevnog života i naučne-fantastike, ali i između korseta i vela, Zapada i Istoka, održavajući stabilnom prividnu liniju između slobode, nadzora i kontrole. Mapiranje evolucije modnog dispozitiva – u teorijskim okvirima od biopolitike, novih medija do postkolonijalizma – kao polja uspostavljanja prekomerne biomioći nad telom i životom u društvu nadzora, ima za cilj da dekonstruiše i učini vidljive odnose moći u globalnom modnom sistemu,

njihove taktike, tehnologije, strategije i dispozitive, kako bi se norme, diskurzivne i nediskurzivne modne prakse i reprezentacije koje oblikuju, proizvode i regulišu tela dovele u pitanje i osporile i kako bi se tela i odeća aktivirali kao mesta otpora, subverzije, prekida i preokretanja moći u protivmoć, odnosno dispozitiva u kontradispozitiv, pomoću kritičke teorije, umetničke i modne prakse, ali i mehanizama i znanja iste te biomoći. U uvodu se navode početne hipoteze i to;

Prva hipoteza, na tragu genealogije moći modnog dispozitiva kao spoja starih, viševekovnih, disciplinujućih odevnih praksi, kao što su korset i veo i novih tehnologija, postavlja problem transformacije modnog dizajna u novi medij, modne industrije u proizvodnju još moćnijeg dispozitiva, a modnog dizajnera u programera i naučnika.

Druga hipoteza polazi od formulacije savremenog modnog dizajna kao spoja *tehne* i *episteme*, koji se, osnažen novim tehnologijama, pretvara u moćno sredstvo oblikovanja naših želja i redizajniranja naših tela.

Treća hipoteza problematizuje biomoć modnog dispozitiva koja je usmerena na kontrolu, praćenje i proizvodnju poslušnih modnih tela, kao deo kapilarne moći unutar društva nadzora. Modni dispozitiv široko postavljen kao deo simbioze kulture odevanja, politike, nauke, moći i znanja u društvima discipline, kontrole i nadzora, obuhvata znatan vremenski (18. - 21. vek) i prostorni raspon pa samim tim referentni sistem obuhvata teoretičare i pisce od Hane Arent do Tomasa Lemke, od Đurđe Batler do Džudit Batler i naravno Bart, Bodrijar, Adorno, Benjamin. Dečez, Eko, Žižek....

U svojoj kompleksnosti i lapidarnosti, rad se može pratiti iz više interdisciplinarnih ravni:

- evolucija modnog dispozitiva od 18. veka do 21. veka.
- genealogija moći, od prava na smrt do moći nad životom.
- oblikovanje, instrumentalizacija i proizvodnja poslušnih modnih tela u društvima discipline, kontrole i nadzora.
- transformacija modnog sistema i u sklopu njega modne industrije od krajnje nerazvijene proizvodnje do predvodnika u trasiranju, ne samo odevnih trendova i stilova života, već i trendova u nauci, tehnologijama i novim medijima.

- hibridizacija dizajna, nauke, vojnih tehnologija, novih medija i veštačke inteligencije, a s tim u vezi pozicija, uloga i značaj modnog dizajna i dizajnera koji postaje nosilac i generator moći u savremenom biopolitičkom prostoru društva nadzora.
- umnožavanje funkcija modne odeće, koja postaje novi medij i novi organ i uslov života.
- osvetljavanje rada mikro/bio/moći modnog dispozitiva kako bi se uočili potencijalni mehanizmi, taktike i tehnologije otpora protiv postojećih odnosa moći.
- kako su se društveni odnosi i sama priroda ljudskog menjali u odnosu na proizvodna sredstva mode kao dispozitiva kapitalizma, od proizvodne linije koja disciplinuje do mreže koja nadzire.
- kako orijentalizam u zapadnoj modi prisvaja antimodne prakse Drugog, kao što je veo, i pretvara ih u modne prakse *par excellence*.
- kako modni dispozitiv kao tehnologija biopolitike i novi medij, briše kulturne razlike između odevnih praksi Okcidenta i Orijenta pretvarajući ih u nadzorne uređaje, a sve njihove korisnike u podređene Druge društva nadzora.

Rad je podeljen na pet dominantnih poglavlja i to:

1. TELO I MOĆ
2. BIOPOLITIKA; ŽIVOT I MOĆ
3. MODNI DISPOZITIV
4. MODNI DISPOZITIV KAO NOVI MEDIJ
5. KORSET I VEO: ODEVNE PRAKSE ZAPADA I ISTOKA KAO MODNI DISPOZITIV

S obzirom da se „dispozitiv“ upotrebljava na više nivoa disertacije i predstavlja paradigmu iste, kandidatkinja tvrdi da je *dispozitiv* najkraće rečeno mehanizam, sredstvo moći. Dispozitiv je mehanizam moći čija je uloga da osigura moć. Termin dispozitiv (*dispositif*) u prevodu s francuskog jezika ima tri značenja: tehnološko – mehanizam, pravno – deo je presude koji sadrži odluku, onaj koji odlučuje.

U obimnom zaključku, kandidatkinja tvrdi da je modni dispozitiv mehanizam moći mode koji oblikuje, konstruiše, disciplinuje, nadzire i proizvodi modna tela, kontroliše i upravlja ponašanjem, gestovima, diskursima, mislima i željama modnih subjekata i reguliše sam život. U skladu sa

postavljenim ciljem rada i početnim hipotezama, a u teorijskim okvirima od koncepta dispozitiva, teorija moći, tela, biopolitike, preko studija mode i studija kulture, feminističkih terija do teorije novih medija, filozofije i postkolonijalizma, modni dispozitiv je detaljno analiziran i sintetizovan kroz evoluciju odevnog mehanizma mikro/bio/moći, od discipline i biopolitike do odeće kao novog medija, u društvima discipline, kontrole i nadzora, od 18. veka do danas. U tom slučaju, cilj istraživanja bio je da istraži i objasni rad beskrajno malih moći modnog dispozitiva nad telom i životom na svakodnevnom nivou koje postaju uslov za sprovođenje opštih strategija makromoći modnog sistema na globalnom nivou. Kroz interdisciplinarnu teorijsku bazu, primere multimedijalne modne i umetničke prakse i tradicionalne odevne prakse, kao što su korset i veo, koji se iznova uvode u modne prakse uz primenu novih tehnologija, rad prati i rekonstruiše evoluciju modnog dispozitiva, od analognog do digitalnog, kao polja uspostavljanja biomoći nad telom i životom. Na samom kraju, *Modni dispozitiv: od biopolitike do novih medija* pored toga što otvara nova pitanja u pravcu nadolazeće fuzije modnog sistema, veštačke inteligencije, sintetičkog modnog dizajna i sintetičkih medija, ostavlja prostor za detaljniju analizu psihičkog rada moći i fenomenološkog pristupa modnom dispozitivu kao otelotvorenoj praksi. Krićka studija mode kao dispozitiva mikro/bio/moći može dati smernicu u formiranju teorijskog okvira za dalja praćenja stapanja biopolitike, nauke, novih medija, znanja i mode kako bi se, između ostalog, ispratio efekat kritičkih radova dizajnera koji su anticipirali ozbiljne probleme koje mogu doneti biodizajn, virtuelna i pametna moda i da li će njihovi radovi, kao i bilo koja druga antimodna praksa, biti asimilovani u globalni modni sistem i nauku kao rezervoari novih ideja, znanja i viška vrednosti ili će ipak prekomernost biomoći novih modnih zlatnih kaveza društva nadzora preokrenuti modni dispozitiv u kontradispozitiv.

Krićki uvid u ocenu rezultata doktorske disertacije

Doktorska disertacija kandidatkinje Maje Davidovac **Modni dispozitiv: od biopolitike do novih medija** je izuzetno zamišljeno i ostvareno, koncipirano i konstruisano delo koje predstavlja više nego značajno postignuće u oblasti interdisciplinarnog pristupa prema problematici modnog dispozitiva u kontekstu sa teorijom i istorijom modne, popularne ali i visoke kulture. Rad predstavlja uspešnu sintezu kandidatkinjine dugogodišnje karijere bavljenjem modom (praktično i teorijski) i željom za problematizacijom medijskih fenomena kroz znanja stećenim na različitim nivoima školovanja u akademskim institucijama kao i rada sa mentorima. Metodologija ovog

rada se apsolutno može sažeto i jednostavno odrediti, iako je u pitanju jedna od najpreciznijih, i najkompleksnijih disertacija završenih na UU, pogotovo kada je u pitanju izbor i adaptacija teme kroz metodologiju i teorijske okvire. Pogotovo imajući u vidu da jedna od vrednosti disertacije jeste upravo sistematizacija osobenih, prilagođenih i novih, i stalno menjajućih iako eklektičko kompilatornih metoda i analitičkih protokola. Na taj način disertacija je odlično zamišljeno i konstruisano delo koje predstavlja značajno postignuće u oblasti interdisciplinarnog pristupa čitavoj grupi problema koje obuhvata fenomen *Modnog dispozitiva* od istorijskog i fenomenološkog preko antropološkog i psihološkog do medijskog i kulturnog identiteta. Rad predstavlja uspešnu sintezu kandidatkinjine dugogodišnje svestrane i interdisciplinarnе prakse i težnji kao pozicioniranju ličnog i sveobuhvatnog zanimanja za ovaj globalni fenomen vodeći ga akademizaciji koja je postignuta u ovoj disertaciji.

ZAKLJUČAK

Maja Davidovac je dala nedvosmisleni inovativni naučni doprinos interdisciplinarnom tumačenju i sagledavanju čvrsto „uvezanih“ tema sa čvrstim istorijskim zaleđem ali sklonim potonjim tumačenjima kroz razvoj primenjene umetnosti. Ukupnim kvalitetima disertacije kandidatkinja je dokazala sposobnost samostalne izrade naučnog rada, teorijskog istraživanja i analize koji ispunjavaju najviše akademske standarde. Na osnovu svega izrečenog Komisija pozitivno ocenjuje doktorsku tezu Maje Davidovac **Modni dispozitiv: od biopolitike do novih medija** i predlaže Veću interdisciplinarnih studija UU u Beogradu da prihvati Referat i donese odluku o pokretanju procedure za javnu odbranu doktorske disertacije.

Komisija

dr Mirjana Nikolić, redovni profesor FDU

dr Nikola Šuica, redovni profesor FLU

dr Danijela Velimirović, vanredni profesor Filozofskog fakulteta UU

dr Marija Tavčar, docent Fakulteta savremenih umetnosti

dr Aleksandar S. Janković, vanredni profesor FDU i mentor

Beograd, 28. juni 2024